

Аміна Кхелуфі

НАУКОВИЙ СЕМІНАР СТУДЕНТСЬКОГО ТОВАРИСТВА УСНОЇ ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

25 листопада 2019-го року відбувся науковий семінар, присвячений обговоренню дослідницьких пріоритетів Студентського товариства усної історії філософії¹ (далі – Товариство). Співорганізаторами заходу стали кафедра історії філософії КНУ ім. Тараса Шевченка, Інститут Філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ, науково-теоретичний часопис «Філософська думка» та історико-філософський журнал «Sententiae».

Участь у роботі семінару від Товариства взяли **Софія Дмитренко**, студентка 4-го курсу філософського факультету КНУТШ, Цензор² Товариства; **Аміна Кхелуфі**, аспірантка кафедри історії філософії КНУТШ, Голова Товариства³; **Ольга Сімороз**, студентка 3-го курсу філософського факультету КНУТШ, заступниця Голови Товариства; **Всеволод Хома**, студент 4-го курсу філософського факультету КНУТШ, Секретар Товариства.

Професійний рівень дискусії задали передовсім виступи **Тараса Кононенка**, д. філос. н., завідувача кафедри історії філософії; **Сергія Пролєсва**, д. філос. н., головного редактора науково-теоретичного часопису «Філософська думка»; **Олега Хоми**, д. філос. н., головного редактора історико-філософського журналу «Sententiae».

Активну й зацікавлену участь в обговоренні взяли викладачі кафедри історії філософії: д. філос. н., **Галина Ільїна**, к. філос. н. **Михайло Кириченко**, к. філос. н. **Ганна Гнатівська**, к. філос. н. **Тетяна Труш**, к. філос. н. **Ярослав Соболевський**.

На початку семінару Аміна Кхелуфі поінформувала присутніх про прийняття Статуту й обрання членів Правління й Сенату Товариства. Головною метою останнього є дослідження в царині усної історії філософії (далі – УІФ) та їх популяризація на про-

© А. Кхелуфі, 2019

¹ Фактична діяльність Товариства розпочалася в грудні 2016-го року, але офіційне прийняття Статуту, а також обрання членів Правління й Принцепса Сенату відбулося лише на Загальних зборах 8-го листопада 2019-го року.

² Членство в Товаристві може бути як індивідуальним, так і колективним. Індивідуальними членами Товариства є: ординарні члени, члени Сенату та почесні члени. Ординарними членами Товариства можуть бути студенти й аспіранти, що взяли участь хоча би в одному завершеному Проекті й не досягли 27-річного віку (аспіранти можуть бути ординарними членами, якщо вступили до Товариства ще до навчання в аспірантурі). Членами ж Сенату можуть бути дослідники, які досягли 27-ми років і бажають продовжити діяльність у Товаристві (Сенат очолює Принцепс, який обирається членами Сенату).

³ Посада Цензора не входить до складу Правління, його ключовою функцією є ведення реєстру термінів перебування членів Правління на своїх посадах.

³ До складу Правління Товариства входять: Голова, заступник Голови, Секретар, Заступник Секретаря, Принцепс Сенату.

фесійному й громадському рівнях в Україні та світі. Одне з ключових завдань Товариства – розробка теоретико-методологічних засад УІФ як дисципліни та її емпіричних методів, а також залучення студентів до дослідницьких проєктів та сприяння їх професійному зростанню. Власне, Товариство вважає своєю головною метою перетворити УІФ на концептуально сформовану наукову дисципліну, що була б частиною історії філософії й відрізнялася б від авторитетної нині усної історії.

Результатами діяльності Товариства, яких вдалося досягнути протягом трьох років є робота над вісьмома дослідницькими темами у межах трьох проєктів: «Справа філософії в Радянській Україні», «Історія проєкту з розшифрування, видання та вивчення рукописів моголянських професорів», «Історія створення української версії «Європейського словника філософії». Більшість матеріалів зазначених розвідок опубліковані в журналі «Sententiae», а решта нині готуються до друку⁴.

Окрім наявних емпіричних розвідок, члени Товариства вже мають певні теоретико-методологічні напрацювання з УІФ. Результати останніх були представлені в липні 2019-го року на Круглому столі «Усна історія філософії: схоплення невловимого»⁵, а також у вигляді публікацій у «Філософській думці».

На семінарі були запропоновані для обговорення нові дослідницькі теми, над якими працюють члени Товариства:

1) «Історія філософських перекладів в Україні» (перші розвідки в межах цієї теми вже зробила Ксенія Зборовська, Принцес Сенату Товариства, яка провела інтерв'ю з Андрієм Содоморою).

2) «Вітчизняна історія філософії 2-ї пол. ХХ-го століття» – цінними у цій темі будуть, зокрема, рефлексії респондентів щодо тоталітарного минулого, свідками якого вони були; а також вивчення «радянсько-марксистської» мови філософування як потужного ідеологічного чинника й показового механізму маніпуляції.

3) Перспективним напрямком є історія філософії пострадянської України. Хоча цей період триває лише тридцять років, предметом деяких історико-філософських досліджень може слугувати й він.

4) Окрім того, професор Сергій Пролесев запропонував звернути увагу на мікροісторію, тобто вивчати певні проблеми історії локально, фокусуючись на конкретних періодах і персоналіях. А залучення в подібні проєкти фахівців з інших сфер може дати в підсумку більш концентроване й повне знання про певну тему.

І для того, аби той чи інший проєкт привів до гідного результату, на початкових етапах роботи досліднику потрібно дати відповідь не на питання «що?» або «як?», а на питання «навіщо?» Важливою є концептуальна теоретична база, яка має передувати будь-якому емпіричному збору даних, у тому числі й через інтерв'ю. Тобто, той, хто займається УІФ, повинен чітко розуміти цілі власного дослідження й мати цілісне уявлення про те, чого він зрештою хотів би досягти. Як слушно зазначила Ольга Сімороз, сирі емпіричні дані, отримані в процесі інтерв'ю, потребують масштабніших узагальнень та теоретичної сис-

⁴ Див., наприклад: [Сігов et al. 2019; Пролесев et al. 2019; Стратій et al. 2018].

⁵ Круглий стіл був організований Інститутом філософії ім. С. Г. Сковороди НАНУ і кафедрою історії філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Це був чи не найперший захід, присвячений осмисленню наукового статусу усної історії філософії та перспектив її подальшого розвитку як філософської дисципліни. Члени Товариства виступили з чотирма доповідями: Ксенія Зборовська, Аміна Кхелуфі, Руслан Мироненко, Всеволод Хома [див.: Зборовська et al. 2019]. Також у межах тематичного блоку в №4/2019 журналу «Філософська думка» було надруковано три статті членів нашого Товариства [див. Дмитренко 2019; Сімороз 2019; Хома 2019].

тематизації, інакше – цей матеріал не отримає належного наукового застосування. Точніше, ці узагальнення, чіткі концептуальні основи й задуми, мають передувати накопиченню емпіричних даних, інакше останнє навряд чи виявиться науковим.

В основу зазначених вище проєктів з УІФ був покладений метод інтерв'ю. Попри те, що цей метод є більш поширеним у історичній науці, залучення його в історію філософії, з одного боку, доповнить самі історико-філософські розвідки невідомим раніше матеріалом і уточненою інформацією, з іншого ж – відкриє новий горизонт для досліджень. Попри очевидні переваги методу інтерв'ю, із ним пов'язані й деякі проблеми, що їх потрібно враховувати. Зокрема, Всеволод Хома, порушив питання достовірності в УІФ та наголосив на ролі когнітивних упереджень, спотворень спогадів, які можуть мати місце при інтерв'юванні. Випрацювані методологічні вимоги, такі як перевірка фактів, висловлених респондентом, і проведення за потреби повторних зустрічей для з'ясування сумнівних місць безпосередньо з інтерв'юєнтом, дозволить, якщо не повністю усунути, то мінімізувати їхній вплив.

Важливість теоретичного обґрунтування УІФ і створення методологічного інструментарію для її подальшого розвитку є очевидною. У дискусії стосовно природи УІФ як дисципліни, виявили себе дві основні позиції: УІФ як сукупність емпіричних методів, заснованих на інтерв'ю, і УІФ як окрема історико-філософська дисципліна зі своєю власною сферою досліджень. Також обговорювалися критерії розрізнення власне «філософської» УІФ та УІФ, що є простим застосуванням методів усної історії у царині інтерв'ю з філософами. Дискусія щодо цих (а також, очевидно, інших позицій, що ще сформується) триватиме довго. Принаймні семінар показав, що всі вони мають підстави й можуть істотно розширити можливості в багатьох царинах традиційних історико-філософських досліджень.

Концептуальне оформлення УІФ як філософської дисципліни відкриє нове поле для досліджень, кожне з яких матиме унікальні, раніше ніким не вивчені філософські результати. Окрім того, наявність Товариства дає великі можливості для студентів, які починаючи з другого курсу можуть працювати зі своїми старшими колегами над певними дослідницькими проєктами та використовувати отримані матеріали у своїх кваліфікаційних роботах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Дмитренко, С. (2019). Слово Гайдегерів? Межі толерантності в усній історії філософії. *Філософська думка*, (4), 81-92.
- Зборовська, К., Йосипенко, С., & Кхелуфі, А. et al. (2019). Усна історія філософії: письмовий формат. *Філософська думка*, (4), 6-52.
- Пролєєв, С., Зборовська, К., Мироненко, Р., & Костенко, О. (2019). Філософія як школа життя за часів тоталітаризму. Частина II. Міст у сьогодення. *Sententiae*, 38(1), 172-194. <https://doi.org/10.22240/sent38.01.172>
- Сігов, К., Кхелуфі, А., Коломієць, Д.-А., Сімороз, О., & Хома, В. (2019). Народження «Європейського Словника філософії» і відкриття Барбари Касен. *Sententiae*, 38(1), 153-171. <https://doi.org/10.22240/sent38.01.153>
- Сімороз, О. (2019). Необхідність рефлексії в усній історії філософії. *Філософська думка*, (4), 53-66.
- Стратій, Я., Зборовська, К., Зінченко, Г., & Дмитренко, С. (2018). Українська філософія на зламі епох. *Sententiae*, 37(1), 183-218. <https://doi.org/10.22240/sent37.01.183>
- Хома, В. (2019). Межі достовірності в усній історії філософії: проблема пам'яті. *Філософська думка*, (4), 67-80.

Одержано 28.11.2019

REFERENCES

- Dmytrenko, S. (2019). A word to Heidegger? The Limits of Tolerance in the Oral History of Philosophy. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (4), 81-92.
- Khoma V. The Limits of certainty in the oral history of philosophy: the problem of memory. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (4), 67-80.
- Proleiev, S., Zborovska, X., Mironenko, R., & Kostenko, O. (2019). Philosophy as a School of Life at the Time of Totalitarianism. Part II. A bridge to the future. [In Ukrainian]. *Sententiae*, 38(1), 172-194. <https://doi.org/10.22240/sent38.01.172>
- Sigov, C., Khelufi, A., Kolomijets, D.-A., Simoroz, O., & Khoma, V. (2019). The birth of the «European Dictionary of Philosophies» and Barbara Cassin's discovery. [In Ukrainian]. *Sententiae*, 38(1), 153-171. <https://doi.org/10.22240/sent38.01.153>
- Simoroz, O. (2019). The necessity of reflection in the oral history of philosophy. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (4), 53-66.
- Stratii, Y., Zborovska, X., Zinchenko, G., & Dmytrenko, S. (2018). Ukrainian Philosophy on the Fracture of Epoch. [In Ukrainian]. *Sententiae*, 37(1), 183-218. <https://doi.org/10.22240/sent37.01.183>
- Zborovska, X., Yosypenko, S., & Khelufi, A. et al. (2019). Oral History of Philosophy: Written Format. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (4), 6-52.

Received 28.11.2019

Amina Khelufi

Scientific Seminar of the Student Society of Oral History of Philosophy

On November 25, 2019, a scientific seminar organized by the Student Society of Oral History of Philosophy was held at the Department of the History of Philosophy of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. The main topic of discussion was the status of the oral history of philosophy (OHF) as a scientific discipline: its research goals and place among research practices. There were two main points in the discussion: OHF as a set of empirical interview-based methods and OHF as a separate historico-philosophical discipline with its own area of research. Were also discussed the criteria of distinguishing between "philosophical" OHF and OHF, which is a simple application of oral history techniques in the realm of interviewing philosophers.

Aміна Кхелуфі

Науковий семінар Студентського товариства усної історії філософії

25 листопада 2019 року на кафедрі історії філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбувся науковий семінар, організований Студентським товариством усної історії філософії. Головною темою обговорення був статус усної історії філософії (УІФ) як наукової дисципліни: її дослідницькі цілі й місце серед дослідницьких практик. У дискусії виявили себе дві основні позиції: УІФ як сукупність емпіричних методів, заснованих на інтерв'ю і УІФ як окрема історико-філософська дисципліна зі своєю власною сферою досліджень. Також обговорювалися критерії розрізнення власне "філософської" УІФ та УІФ, що є простим застосуванням методів усної історії у царині інтерв'ю з філософами.

Amina Khelufi, PhD student, Faculty of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine).

Аміна Кхелуфі, аспірантка філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

e-mail: amina.khelufi@gmail.com
